
ЕПОХА КОНТИНЕНТІВ І ДЕСТАБІЛІЗАЦІЯ НА ПЛАНЕТІ

Тіберіо ГРАЦІАНІ, професор, головний редактор журналу «Євразія. Огляд геополітичних досліджень» і бібліотеки «Геополітичні зошити», Італія

Підтвердження Росією своєї ролі на світовій арені, поряд з переконливим економічним зростанням таких двох євразійських гігантів, як Китай та Індія, здається, остаточно закріпили у міжнародних відносинах кінець однополюсного світу, заснованого на одноосібному лідерстві Сполучених Штатів, і послужили створенню мінімальних і достатніх умов для утвору нового, багатопольярного планетарного порядку. Настас новий цикл геополітичного розвитку, реаліями якого стануть, очевидно, не нації чи регіональні держави, а крупні континентальні простори.

Новий цикл геополітичного розвитку

Новий світовий порядок, котрий встановився після 11 вересня 2001 року, утворився в основному під дією трьох чинників, що співпали у часі. По-перше, під впливом євразійського курсу, що проводиться Москвою с 2000-2001 років, з моменту закінчення президентського строку Єльцина. По-друге, це особливий шлях економічного розвитку стародавньої Піднебесної імперії, як частина довгострокової геополітичної стратегії китайського керівництва, яка обіцяє не лише перетворити Пекін в економічного гіганта, але й зробити його однією із головних діючих осіб світової політики ХХІ століття. І, нарешті, військове проникнення США на територію Близького Сходу і сусідніх районів, котре підкріплюється активним політичним і економічним тиском Вашингтону в деяких критичних зонах, таких як Центральна Азія.

Вищевказані обставини виявили деякі елементи, що є досить важливими для прогнозування майбутніх сценаріїв світової політики: «центральність» Росії, як вістового регіону Євразії, значення Китаю для підтримки рівноваги не лише на євразійському континенті, але й на всій планеті, постійна напруга, що існує між таласократичними державами, котрі сьогодні представлені США і такими континентальними державами, як Росія і Китай.

Вперше після розпаду СРСР ми є свідками створення і посилення найбільш важливих механізмів геополітики, таких, як Шанхайська організація співпраці (ШОС) або Організація Договору про колективну безпеку (ОДКБ) країн СНД, у роботі яких беруть участь Росія та основні азійські країни. Важливо, що ці об'єднання залишаються відкритими для Пакистану, Терції та Ірану, але виключають участь західних держав і США. До цього слід додати намагання країн Південної Америки створити систему оборони латиноамериканського континенту без участі Вашингтону [1].

Терпелива і копітка робота, що виконувалася Путіним і зараз сумлінно продовжується його спадкоємцем Медведевим, щодо вибудовування особливих відносин між Росією, Індією, Китаєм, Іраном і країнами Центральної Азії, безумовно, сповільнила експансію Сполучених Штатів у серце Євразії і викликала сильне роздратування у європейського і заокеанського лобі. З початку 90-х років минулого століття воно намагалось здійснити об'єднання усього світу під егідою Вашингтону, як еталону гуманності, шляхом так званих «демократичних хвиль», а більш точно, «демократичних стусанів» [2], і, як показали подальші події, шляхом актів агресії та «гуманітарних війн» проамериканського Заходу,

спрямованих проти колишньої Югославії, Афганістану, Іраку, і в першу чергу з метою створення світового уряду, котрий орієнтується на лібералістські цінності ринкової економіки.

Утворення у світовому розкладі деякого євразійського блоку, поки що у ембріональній стадії, але з наявним переважуванням сил на користь східної частини континенту із-за відсутності єдиного політичного утвору у Європи та її неприродного включення в «західницький» табір, в результаті процесу поляризації лише укріпили континенталістську орієнтацію деяких південноамериканських урядів (Аргентини, Бразилії, Венесуели і Болівії), що зробило ще більш реальним створення багатополюсної світової системи, заснованої на континентальних геополітичних утвореннях [3].

Нові та старі суперечності

Загроза можливості злиття загальних геополітичних інтересів найбільших євразійських країн (Росії, Китаю та Індії) і континенталістських прагнень деяких південноамериканських держав [4] знову викликали занепокоєння держдепартаменту США і певних північноатлантичних аналітичних центрів, які займаються виявленням кризових зон і розробкою геополітичних стратегій, що відповідають глобальним пріоритетам Вашингтону і Пентагону. Увага прикована до континентальних регіонів Євразії і країн Латинської Америки, котрі терзаються давніми, не розв'язаними до цього дня внутрішніми суперечностями.

Головні засоби інформації на Заході намагалися внести розкол і зробити натиск на Китай, Росію та Індію, а також деякі південноафриканські країни, пропонуючи на суд суспільної думки умисно перебільшену трактовку деяких кризових ситуацій.

Мова йде про проблеми етнічних меншин – народності карен, чи про «шафранову революцію» (повстання монахів) [5] у М'яанті, Тибеті та уйгурського народу у Китайській Народній Республіці, а також про дестабілізацію у Пакистані [6] і про збереження кризових ситуацій у афганських провінціях.

Недобросовісно граючи на локальних суперечностях в деяких геостратегічних зонах, США разом зі своїми західними союзниками «запустили» розрахований на довготривалий період процес дестабілізації в зоні Гімалаїв, який зачепить вісім країн євразійського простору (Непал, Пакистан, Афганістан, М'янму, Бангладеш, Тибет, Бутан, Індію).

Цей процес дестабілізації виявився синергійним процесу, розпочатому США на Кавказі, у повній відповідності з рекомендаціями Бжезинського, що були висловлені ним більше 19 років тому у книзі «Велика шахівниця» [7]. Схоже, до цього слід додати й проект Нового Близького Сходу Буша-Райс-ольмера, спрямованого на встановлення у цілому регіоні такої рівноваги, котра була б вигідна США і його основному партнеру Ізраїлю, а також на перегляд і визнання кродонів основних країн цієї зони (Ірану, Сирії, Іраку і Турції) на основі поділу за конфесійною і етнічною ознакою.

Паралельно процесу дестабілізації у зоні Гімалаїв США, за авторитетною думкою професора Луїса Альберто Моніц Бандьери [8], розпалили такий же процес «у себе на сусідському подвір'ї», в Болівії, використовуючи етнічну, соціальну і політичну напругу у цілому регіоні.

На фоні стратегій, що ведуть до роздроблення континентального простору і протидіють його інтеграції, слід підкреслити величезну роль, яку грали і грають неурядові, так звані гуманітарні організації. На думку М. Чоссудовського, директора канадського Центру з вивчення глобалізації, деякі з них зв'язані напряму чи опосередковано з ЦРУ через фонд National Endowment for Democracy, могутню структуру, створену США у 1983 р. з метою укріплення демократичних держав у світі через недержавні структури [9].

Історія XXI століття буде, за всією ймовірністю, історією зіткнення двох протилежних тенденцій: одна з них спрямована на розкол [10] на планеті, й носієм її зараз виступає США,

інша – на континентальну інтеграцію, виразником якої є найбільші євразійські держави і деякі уряди Південно-Американського континенту.

1. Marco Bagozzi, *Accordi Brasile-Venezuela: verso una alleanza militare sudamericana svincolata da Washington*, www.eurasia-rivista.org, 25 aprile 2008.
2. Samuel Huntington, *La terza ondata. I processi di democratizzazione alla fine del*
3. *XX secolo*, Il Mulino, Bologna, 1995.
4. Di diverso avviso P Richard Hass, presidente del *Council on Foreign Affairs*, l'influente think tank statunitense, secondo il quale il XXI secolo si avvierebbe verso un sistema di non polarità, caratterizzato da una ampia diffusione del potere spalmato su diversi soggetti (Stati, Potenze regionali, Organizzazioni non governative, Corporazioni, Organizzazioni internazionali, ecc.) piuttosto che da una sua concentrazione in pochi poli. Richard Hass, *The Age on Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance*, *Foreign Affairs*, vol. 87, n. 3, May/June 2008, pp. 44–56.
5. Rajl Zibechi, *Il ritorno della Quarta Flotta: un messaggio di guerra*, *Cuba debate*, 9 maggio 2008, in italiano: www.eurasia-rivista.org, 17 maggio 2008.
6. Vedi in questo stesso numero di *Eurasia*, 2/2008, F. William Engdahl, *La posta geopolitica della «rivoluzione color zafferano»*.
7. Michel Chossudovsky, *La destabilizzazione del Pakistan*, www.eurasia-rivista.org, 7 gennaio 2008; Alessandro Lattanzio, *Il grande gioco riparte da Islamabad*, www.eurasia-rivista.org, 29 dicembre 2007; Giovanna Canzano, *La morte cruenta della Bhutto*, intervista a Tiberio Graziani, www.eurasia-rivista.org, 28 dicembre 2007.
8. Zbigniew Brzezinski, *La Grande Scacchiera*, Longanesi, Milano, 1998.
9. Luiz Alberto Moniz Bandeira, *A BalcanizaHa o da BolRvia*, *Folha de S.Paulo*, 15/07/2007. Una traduzione in italiano di questo articolo si trova nel sito www.eurasia-rivista.org, 25 ottobre 2007. Sullo stesso argomento si veda anche l'intervista a Luiz Alberto Moniz Bandeira, *Bolivia, Cuba, la seguridad de Brasil, el petr\leo y la realidad del d\lar*, a cura di www.laondadigital.com e, in italiano, nel sito www.eurasia-rivista.org, 9 maggio 2008.
10. Michel Chossudovsky, *Cina e America: l'Operazione psicologica dei diritti umani in Tibet*, www.eurasia-rivista.org, 22 aprile 2008.
11. FranBois Thual, *Il mondo fatto a pezzi*, Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 2008.

Переклад українською мовою Задорожний Г.В.

Надійшла до редакції 09.01.2009 р.

© Тіберіо Граціані, 2009